

Pomen povezovanja lastnikov gozdov za razvoj podeželja (študija primera: Društvo lastnikov gozdov mirenske doline)

The significance of associating forest owners for rural development (case study: Association of forest owners of the Mirna Valley)

Špela MALOVRH*

Izvleček:

Malovrh, Š.: Pomen povezovanja lastnikov gozdov za razvoj podeželja (študija primera: Društvo lastnikov gozdov mirenske doline). *Gozdarski vestnik*, 63/2005, št. 5-6. V slovenščini, z izvlečkom in povzetkom v angleščini. Cit. lit. 13. Prevod izvlečka v angleščino: avtorica, povzetek Jana Oštir. Lektura angleškega besedila: Jana Oštir.

Trenutno z zasebnimi gozdovi v Sloveniji gospodarijo okoli 350.000 lastnikov gozdov. Majhna in razdrobljena gozdna posest je eden glavnih razlogov za nizko stopnjo učinkovitosti in konkurenčnosti v zasebnih gozdovih. Društvo igra pomembno vlogo pri združevanju, izobraževanju in zastopanju lastnikov gozdov. V članku je predstavljeno Društvo lastnikov gozdov mirenske doline in njegov vpliv na razvoj podeželja. Na vzorcu $n = 40$ je bila izvedena anketa in SWOT analiza o pomenu povezovanja lastnikov gozdov za razvoj podeželja. Podane so usmeritve in možnosti za prihodnje povezovanje in prihodnost zasebnih gozdov.

Ključne besede: zasebni gozd, povezovanje, društvo lastnikov gozdov, razvoj podeželja

Abstract:

Malovrh, Š.: The significance of associating forest owners for rural development (case study: Association of forest owners of the Mirna Valley). *Gozdarski vestnik*, Vol. 63/2005, No. 5-6. In Slovene, with abstract and summary in English, lit. quot. 13. Abstract translated into English by the author. English language editing by Jana Oštir. Summary translated into English by Jana Oštir.

Currently, Slovenian private forests are managed by approximately 350,000 forest owners. Small and fragmented forest property is one of the main reasons for the low efficiency and competitive position of private forest management. The forest owner association plays a decisive role in connecting, educating and representing forest owners. The article presents an association of forest owners of the Mirna Valley and its influence on rural development. On the pattern of 40 people a poll and SWOT analysis were carried out regarding the significance of associating forest owners with the intention of improving rural development. Guidelines for future association and prospects regarding the future of private forests are also given.

Key words: private forest, connecting, association of forest owners, rural development

1 UVOD

Naravno zgradbo in splošne razvojne možnosti ozemlja Slovenije odločilno pogojujejo prepletanja in prehodni značaj velikih evropskih geosistemov. Ozemlje odlikuje pestra ekološka zgradba in s tem povezana zelo raznolika krajina. Za stabilnost naravnega ravnotežja v veliki meri skrbijo gozdovi, ki pokrivajo nekaj manj kot 60 % Slovenije. Gozd s svojo površinsko prisotnostjo in gozdarstvo kot ena tradicionalnih gospodarskih dejavnosti podeželja sta imela v slovenskem prostoru že od nekdaj velik družbeni pomen. Po drugi svetovni vojni je bil sicer lastnik gozda omejen pri gospodarjenju s svojim gozdom, vendar pa je kljub temu gozd

in gozdarstvo omogočil velik razvoj podeželja, predvsem skozi izgradnjo infrastrukture: elektro, cestno in telefonsko omrežje. Čeprav danes delež gozdarstva v bruto družbenem proizvodu znaša le nekaj odstotkov, je delež neovrednotenega dotoka dobrin iz gozda, ki jih ne znamo ali nočemo ovrednotiti, po vrednosti daleč večji. Odnos lastnikov gozdov do gozda se močno razlikuje in je v veliki meri povezan z velikostjo posesti. Lastniki večjih površin so od gozda bolj odvisni in imajo do njega drugačen odnos, kot

* Š. M., univ.dipl.inž.gozd. Biotehniška fakulteta, Oddelek za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire, Večna pot 83, 1000 Ljubljana

manjši posestniki. Večina lastnikov gozdov je tudi kmetov, ki jim gozd pomeni neko stalno rezervo in bolj ali manj pomemben dodaten vir dohodka. Z razvojem družbe se spreminja tudi odnos in zahteve do gozda. Gozd že dolgo ni več zgolj proizvajalec lesa, ampak mora zagotavljati še celo vrsto drugih nematerialnih vlog, ki so širši družbi zaradi nenehnega slabšanja življenjskega okolja vse bolj pomembne. Medtem ko je lastnik gozda pri lesnoproizvodni vlogi gozda razmeroma suveren, je pri ostalih precej brezpraven.

Gorata in gozdnata Slovenija razvoja podeželja ne more in ne sme načrtovati brez upoštevanja biotopov gozdov, učinkov gozdov na ekološkem, krajinskem in gospodarskem področju. Gozd ni le naša nacionalna dobrina, temveč pogoj za naš obstoj (AZAROV 1991).

2 PREDSTAVITEV PROBLEMA

Gozd ima za razvoj in obstoj podeželja, predvsem hribovskih kmetij velik pomen. Les je pomembna surovina za podeželski prostor, ker je pridelana v podeželskem prostoru, ker jo je mogoče prvovrstno oplemeniniti, ker stroški pridobivanja in predelave ostanejo kot dohodek prebivalcev v kraju samem in ker je osnovni ter obnovljivi vir.

Povprečna velikost zasebne gozdne posesti v Sloveniji je 2,6 ha in še ta je ločena na več parcelah. Skoraj 350 000 lastnikov gozdov ima posest razdeljeno na približno 1.000.000 parcel. Ravno ta razdrobljenost gozdne posesti pa je dejavnik, ki več plastno in negativno vpliva na gospodarjenje z gozdovi (VESELIČ 1994):

- gozd kot celovit naravni sistem členi na majhne površine, kar zaradi trenutnih potreb in interesov posameznega lastnika onemogoča načrtno in prostorsko usklajeno delo z gozdom;
- majhna gozdna posest lastniku ne dopušča dolgoročnega t.j. trajnostnega in sonaravnega gospodarjenja, ker v materialnem pogledu v prihodnosti od nje ne more pričakovati veliko;
- majhnemu gozdnemu posestniku se za delo v gozdu ni smotno niti tehnično opremljati, niti poglobljeno izobraževati;
- majhni gozdni posestnik pričakuje iz svojega gozda pogosto predvsem drva, kljub vrednejši potencialni sortimentni strukturi, ki jo lahko do negeje v svojem gozdu;

- veliko število majhnih gozdnih posestnikov pomeni večje stroške, omejeno učinkovitost in organizacijske probleme javne gozdarske službe;

- v kombinaciji z drugimi dejavniki npr. oddaljenost kraja bivanja lastnika gozda od gozdnih parcel, njegovega socialno-ekonomskega položaja, fizične sposobnosti članov gospodinjstva za izvajanje gozdnih del se lahko negativni vplivi razdrobljene gozdne posesti praviloma še okrepi ali pa omili.

Mnogi lastniki gozdov se niso nikoli srečali z delom v gozdu. Nekateri so se z gozdom soočili od dedovanju ali denacionalizaciji, kar pomeni da nimajo ustreznega znanja, strojev, orodja in varovalne opreme za delo v gozdu, včasih pa tudi potrebnega interesa za delo v gozdu. Znanje in izkušnje, ki so odločilne za delovno produktivnost in kakovost dela, gozdni posestnik težko pridobi sam. Kako velike so izgube dohodka iz gozda zaradi neznanja, slabe opremljenosti in informiranosti, ne vemo, vemo pa da niso majhne. Če upoštevamo visok strošek delovne ure za premalo izkoriščen delovni stroj v letu, strošek dela, ki si ga lastnik ne zaračunava in vrednost prodanega lesa, ugotovimo da lastnik gozda dela v gozdu brez dobička ali pa celo z izgubo. Za zniževanje nezgod pri gozdnem delu, ter za dvig produktivnosti pa je potrebno dolgotrajno in načrtno delo na področju aktivnih oblik izobraževanja.

Omenjeni dejavniki si nedvomno zaslužijo pozornost pri usmerjanju razvoja podeželja in dviganju gospodarske moči kmetijskih gospodarstev, ki ostajajo nosilci razvoja in ohranjajo podeželje privlačno. Ravno ti dejavniki pa so tisti, ki ne omogočajo lastniku gozda optimalnega gospodarjenja z gozdom. Združevanje lastnikov gozdov pa je le eden od načinov, s katerim se da odpraviti pomanjkljivosti razdrobljene gozdne posesti in povečati gospodarsko uspešnost in učinkovitost gospodarjenja z zasebnimi gozdovi.

3 ORGANIZIRANOST LASTNIKOV GOZDOV V PRETEKLOSTI

Vse do spremembe družbene ureditve (do leta 1990) in novega Zakona o gozdovih (1993), lastniki gozdov niti ni bil pravi lastnik, saj o gospodarjenju

v svojem gozdu skoraj ni imel pravice odločati. Monopol nad gospodarjenjem z vsemi gozdovi ne glede na lastništvo so imela gozdna gospodarstva. Lastnik gozda je bil obvezni član temeljnega obrata kooperantov (TOK) v sestavi gozdnega gospodarstva, kateremu je moral obvezno prodajati tudi les, zato je jasno, da lastnik gozda niti ni imel ustreznega znanja niti ne ustrezne opreme in informacij, da bi lahko opravil vsa dela v svojem gozdu, ki mu jih narekuje zakon.

Spremembi družbene ureditve je sledila tudi reorganizacija gozdarstva. Gozdna gospodarstva so se razdelila na tri samostojne pravne naslednike: Zavod za gozdove Slovenije (ZGS), gozdarska izvajalska podjetja, ter gozdarske oziroma kmetijsko gozdarske zadrage. Zaradi podrejenega položaja zadrug napram gozdarskim izvajalskim podjetjem, tako pri razdelitvi premoženja kot tudi pri delitvi dela, se več kot polovica TOK-ov ni preoblikovala v zadrage, velik del preoblikovanih pa je kasneje dejavnost morala opustiti zaradi hude konkurence gozdarskih izvajalskih podjetij (JEROMEL 2000). Ravno zaradi tega lastniki gozdov danes niso organizirani na področju trženja, še manj pa na področju uveljavljanja drugih interesov.

V procesu spreminjanja zakonodaje je poznavalcem razmer postalo jasno, da institucija, kot je Zavod za gozdove Slovenije, ki je postavljen in financiran s strani države, ne more dovolj dobro braniti interesov lastnikov gozdov, še posebej če vemo, da je ZGS po zakonu o gozdovih dolžan zagotavljati javni interes nad gospodarjenjem in rabo vseh gozdov in gozdnega prostora ne glede na lastništvo (JEROMEL 2000).

Nedvomno torej lastniki gozdov potrebujejo neko organizacijo – društvo, ki bo lahko povezovala razdrobljeno gozdno posest in jo dostojno zastopala.

4 POVEZOVANJE LASTNIKOV GOZDOV

Sodelovanje lastnikov gozdov pri delu, izobraževanju in rabi strojev ni nekaj novega. Poznamo več oblik povezovanja lastnikov gozdov (društva, zadrage, strojni krožki, študijski krožki ...) vsaka ima svoje prednosti in slabosti. V osnovi je v

ospredju pri vseh prizadevanje za povezovanje razdrobljene gozdne posesti, znižanje stroškov dela, kakor tudi povečanje kakovosti in konkurenčnosti na trgu, izobraževanje, informiranje, možnost dodatnega zaslužka za kmečko prebivalstvo, torej zagotavljanje socialne varnosti itn. Možnih oblik povezovanja je veliko, zakonsko obvezno pa so lastniki gozdov in kmetijskih zemljišč združeni v Kmetijsko gozdarstvo zbornico Slovenije. Najbolj znane oblike povezovanja v gozdarstvu so:

- združništvo (splošno in specializirano združništvo),
- oblike povezovanja pri rabi strojev (strojni krožki, medsosedska pomoč, strojne skupnosti),
- društva ali združenja.

Izbira oblike povezovanja je pogojena z naravnim okoljem, kakor tudi z gospodarskim in družbenim stanjem v katerem se nahajajo določeni ljudje (KLUN 2002).

Ena izmed oblik povezovanja, ki temelji na bazi iniciative in se pri nas šele uveljavlja je interesno združenje – društvo lastnikov gozdov. Društvo lastnikov gozdov je prostovoljno združenje lastnikov gozdov nekega območja. Takšna oblika organiziranja ne zahteva veliko administracije in s tem ne povzroča veliko stroškov. Društva lastnikov gozdov se ustanavljajo za večanje pozitivnih učinkov gospodarjenja z gozdovi v zasebni lasti in utrjevanje gospodarske moči gozdnih posestnikov ob upoštevanju vseh funkcij gozda. Namen združenja v društvo ni le dobiček in materialno pridobivanje dohodka, ampak tudi organizirano sodelovanje med člani in njihovo informiranje, izobraževanje, skupno nastopanje na trgu in navsezadnje tudi družabno življenje. Trenutno v Sloveniji delujejo 4 društva lastnikov gozdov, v nekaj območjih pa se že vodijo aktivnosti za ustanovitev novih. Število društev se bo nedvomno večalo in svojo moč bodo dosegli z ustanovitvijo zveze društev lastnikov gozdov na nivoju države.

4.1 Razlogi za povezovanje

Zaradi učinkovitejšega in ekonomičnega gospodarjenja na razdrobljeni gozdni posesti je smotno spodbujati povezovanje zasebnih lastnikov gozdov v društva in druge oblike povezovanja. Lastniki

gozdov se povezujejo predvsem zato, da bi bili uspešnejši pri:

- Opravljanju gozdnogospodarskih del ter pri gradnji in vzdrževanju gozdnih prometnic,
- pridobivanju sredstva iz proračuna na podlagi javnih razpisov,
- prodaji gozdnih lesnih sortimentov,
- zbiranju in odkupu nelesnih gozdnih dobrin,
- proizvodnji gozdnih sadik,
- razvoju dopolnilnih dejavnosti na kmetijah,
- zmanjšanju stroškov nakupa in uporabe gozdarske opreme,
- usposabljanju članov in prenašanja sodobnih strokovnih znanj v prakso,
- zastopanju interesov članov pri sporih z drugimi uporabniki gozdov oziroma nosilci dejavnosti, ki negativno vplivajo na gozd ter pri posegih v gozdove (Program razvoja gozdov, 1996).

4.2 Cilji povezovanja

Lastniki gozdov se med seboj združujejo zaradi različnih ciljev. Ti cilji se od posameznika do posameznika razlikujejo, a so na splošno usmerjeni v zmanjševanje negativnih posledic, ki jih prinaša specifičnost zasebnega sektorja gozdarstva. Velikost gozdne posesti s katero gospodari povprečen lastnik je majhna in ne omogoča optimalnega gospodarjenja z gozdovi. Razdrobljena gozdna posest pa še dodatno vpliva na (ne)uspešnost, predvsem pa na učinkovitost gospodarjenja z zasebnimi gozdovi. Lastnik pa je tudi pod vplivom različnih družbenih omejitev, ki so posledica različnih družbenih interesov do posameznih vlog gozda, kar še dodatno omejuje gospodarjenje z gozdovi. Omenjeni razlogi pa pomembno vplivajo na ekonomiko gozdnega obrata.

Vpliv posameznega lastnika gozda je premajhen, da bi lahko uspešno izrazil svoje interese in predloge, zato je nujno potrebno povezovanje v neka interesna združenja. Organizacije lastnikov gozdov pa lahko poleg gospodarskih interesov zastopajo tudi druge interese svojih članov. Združevanje lastnikov gozdov je način, s katerim se da odpraviti pomanjkljivosti pri gospodarjenju z

zasebno gozdno posestjo in povečati gospodarsko uspešnost in učinkovitost gospodarjenja z gozdovi (ŠINKO 1997).

Cilji povezovanja so v veliki večini primerov ekonomskega značaja. Ljudje vedno strmiijo k temu, da bi iz svojega gozda dobili čim več, oziroma da bi povečali rento. Cilji zaradi katerih se ljudje združujejo sovpadajo s cilji, ki si jih je zastavilo društvo lastnikov gozdov mirenske doline.

5 PREDSTAVITE DRUŠTVA LASTNIKOV GOZDOV MIRENSKE DOLINE

V Trebnjem je bilo v juniju leta 2001 ustanovljeno prvo društvo lastnikov gozdov v Sloveniji - društvo lastnikov gozdov mirenske doline. Ustanovili so ga lastniki gozdov na območju doline reke Mirne in okoliškega hribovja v sodelovanju z Zavodom za gozdove Slovenije, Krajevno enoto Mokronog. To je področje z velikim deležem gozdov. Gozdatost je okrog 60 %. Gozdna posest je večinoma razdrobljena, saj meri povprečna posest le okoli 2,5 hektara. V takih okoliščinah lastnik sam zelo težko uveljavlja svoje interese, zato se je skupina lastnikov odločila za združitev v društvo, s pomočjo katerega bi lahko uspešneje uveljavljali svoje interese pri gospodarjenju z gozdom.

Težišče dela društva je na izobraževanju za kakovostno in učinkovito delo v gozdu. Pri tem posebno pozornost namenja usposabljanju lastnikov za varno delo v gozdu, saj se vsako leto pri sečnji in spravilu v gozdu zgodi veliko nesreč. Lastnike poskuša čim bolj podrobno seznaniti s pravilnim delom v mladem gozdu. Poudarek je tudi na svetovanju pri trženju lesa, saj so predvsem manjši posestniki izpostavljeni slabim tržnim razmeram. Lastniki, ki ne izvajajo sečenj vsako leto se ob obilici različnih lesnih odkupovalcev težko znajdejo. Poleg tega za isti les obstajajo različni standardi. Naloga društva je da vsako leto pred sečno sezono sklene pogodbo o odkupu lesa z več odkupovalci. V pogodbi so potem določene cene in plačilni roki. Cena ostane enaka tudi takrat, ko cena lesa na trgu pada. Odkupovalci so dolžni odkupiti ves les in ga tudi pošteno klasirati. Takšna prodaja je za lastnika gozda veliko ugodnejša, kot če bi prodajal sam,

kajti društvo doseže večje cene, krajše plačilne roke in te cene ostajajo fiksne, kar pa prinese večji dohodek na podeželje.

Prav tako spodbuja sodelovanje z društvi za medsosedsko pomoč oz. strojnimi krožki. S tem pa lahko do dopolnilnega zaslужka pridejo tudi domačini. Tako je večina posestnikov, ki preko strojnih krožkov opravljajo dela v gozdu tudi članov društva lastnikov gozdov. Društvo tudi svetuje, katere izvajalce naj lastniki najamejo za delo v gozdu. S tem je olajšano iskanje izvajalcev tistim lastnikom, ki sami ne morejo opravljati del v svojem gozdu. Delo je tudi boljše opravljeno, saj društvo priporoča le dobre izvajalce. Člani v okviru društva lahko skupinsko nabavljajo stroje in zaščitna sredstva za delo v gozdu ter strokovno literaturo.

Društvo sodeluje tudi pri pripravi gozdno-gospodarskih načrtov in pri javni obravnavi na razgrnitvah. Ravno tako bo zastopalo interese članstva pri sprejemanju in izvajanju prostorskih planov, pri posegih v prostor v javnem interesu, sprejemanju zakonodaje, pravilnikov, odredb in uredb. Rešuje tudi velikokrat obremenjene odnose z lovskimi organizacijami, ki so posledica nezadostne komunikacije in nerazumevanja pogledov drugega. Ena pomembnejših nalog društva je tudi popularizacija prelepih gozdov doline reke Mirne, kjer je še veliko možnosti za rekreacijo, turizem, mladinske tabore in podobno.

V prihodnje bo društvo posebno pozornost posvečalo posameznim projektom z različnih gozdarskih področij, s katerimi se bo javljalo na razpise za pridobitev državnih in občinskih sredstev. Prizadevalo si bo tudi, da bi bili gozdovi čim prej certificirani, s čimer bi imeli potrdilo, da je les iz njihovih gozdov pridobljen na sonaraven način, kar bi posledično tudi izboljšalo njegovo ceno na trgu.

Iz povedanega je mogoče sklepati, da si je društvo zastavilo veliko nalog in da ne želi biti ozko omejeno. Lastnikom gozdov želi nuditi pomoč na vseh področjih gospodarjenja z gozdom, kjer lastniki pogosto naletijo na težave. S tem hočejo pritegniti v društvo čim več lastnikov, ki bi v društvu aktivno sodelovali in imeli od tega tudi določeno korist. To je tudi najpomembnejše

za obstoj društva. V slabih štirih letih delovanja se je v delo društva vključilo preko sto članov (natančno 160, april 2005), število pa se še povečuje.

Društvo navezuje stike tudi s podobnimi društvi v tujini, kjer se seznanijo z njihovimi razmerami v gozdarstvu in organizacijo društva.

Cilji in naloge društva niso namenjeni samo ozkim posestniškim interesom. Zato tudi članstvo ni omejeno samo na lastnike, temveč se v društvo lahko včlani vsakdo, ki želi s svojim delom v društvu izraziti svoj pozitivni interes za gozdove ob reki Mirni.

Cilj povezovanja v društvo je večanje pozitivnih učinkov sonaravnega in trajnostnega gospodarjenja z gozdovi v privatni lasti in tako utrjevati gospodarsko moč gozdnih posestnikov ob upoštevanju vseh funkcij gozda. Ta cilj bo društvo dosegalo v obliki prostovoljnega sodelovanja članov pri upravljanju društva in v ozki povezavi z Zavodom za gozdove Slovenije, ter v skladu z Zakonom o gozdovih. V ta namen bo društvo skrbelo za povečevanje svetovalnega dela in pospeševalne ukrepe (MORI 2002).

Kot smo že omenili si je društvo zadalo kar nekaj nalog in te naloge lahko strnemo v naslednje točke:

1. Izvajanje ukrepov za nadaljnje izobraževanje za gospodarjenje z gozdom s pomočjo predavanj, tečajev, obhodov gozdov, ekskurzij, ipd.
2. Svetovanje oz. podpora pri odpiranju gozdov z izgradnjo gozdnih prometnic in nabavo transportnih naprav.
3. Skupna nabava delovnih in zaščitnih sredstev ter strokovne literature.
4. Svetovanje za povečanje prodajne vrednosti okroglega lesa s strokovno obdelavo in pravilnim krojenjem, s pomočjo pri organiziranju skupne prodaje okroglega lesa in izkoriščanjem stranskih proizvodov sečnje (npr. biomasa, naprave za kurjenje biomase), svetovanje in pomoč pri izvajanju izmere okroglega lesa.
5. Svetovanje in podpora posebnim ukrepom pri gospodarjenju z okroglim lesom, npr. zaščita, racionalna uporaba, itd.
6. Svetovanje pri naročanju oz. naročanje izobraženih oz. usposobljenih delavcev za dela pri zaščiti gozdov oz. pri upravljanju z gozdovi.

7. Spodbujanje sodelovanja z društvi za med-sosedsko pomoč oz. strojnimi krožki. Eventualno nudenje pomoči pri ustanovitvi ali organizaciji društev za med-sosedsko pomoč in strojnih krožkov.

8. Sodelovanje pri pripravi gozdno-gospodarskih načrtov.

9. Zastopanje interesov članstva pri sprejemanju in izvajanju prostorskih planov, t.j. pri posegih v prostor v javnem interesu, sprejemanju zakonodaje, pravilnikov, odredb in uredb.

10. Svetovanje oz. podpora vsem vrstam negovalnih ukrepov v gozdu z namenom izboljšanja tal in gozdnega sestoja, npr. osnovanje mešanega sestoja, nega sestoja, ločitev pašnikov od gozda, ograjevanje, gnojenje gozda, itd.

11. Svetovanje oz. pomoč pri oskrbi z gozdnimi semeni in gozdnimi sadikami, napravami za delo v gozdu in pogonskimi gorivi. Svetovanje in pomoč pri pogozdovanju.

12. Svetovanje oz. vodenje izvajanja negovalnih ukrepov za zaščito sestojev (zaščita gozda – zaščita mladja in sadik – zaščita divjadi).

13. Usklajevanje odnosov z upravljavci lovišč.

14. Popularizacija gozdov mirenške doline v širši javnosti.

15. Izdajanje strokovnih priročnikov in drugih publikacij z gozdarsko vsebino.

16. Sodelovanje in povezava s sorodnimi društvi s ciljem ustanovitve zveze društev. Povezovanje z društvi v tujini (Statut društva lastnikov gozdov mirenške doline 2001).

6 VPLIV POVEZOVANJA NA RAZVOJ PODEŽELJA

Skupne značilnosti slovenskega podeželja so dokaj slaba prepoznavnost, visoka stopnja dnevne migracije, praznjenje nekaterih področij, gospodarska šibkost in še bi lahko naštevali. Seveda ima podeželje tudi nekaj prednosti, med katerimi je ena najvažnejših lepa narava s svojim ohranjenim segmentom – gozdom. Kakor je gozd sestavni del pokrajine in podeželja je tudi zasebni sektor gozdarstva sestavni in pomemben del podeželja, ki lahko pozitivno vpliva na boljše življenje ljudi v odročnih krajih, kajti gozd je pomemben vir dohodka, če ne edini, pa gotovo dodatni. Tega se danes še premalo zavedamo, saj je gozdarstvo pri ukrepih za razvoj podeželja še močno zapostavljeno.

Če se bodo lastniki gozdov med seboj povezovali, bodo lahko dosegli:

- Večjo konkurenčnost na trgu in s tem prišli do povečanega dohodka iz gozda, kar bo vplivalo na kvaliteto življenja na podeželju.

- Ljudje, ki so povezani v društvo lahko sodelujejo z društvi za med-sosedsko pomoč oz. strojnimi krožki. S tem pa lahko pridejo do dopolnilnega zaslužka tudi domačini.

- Večjo popularizacijo prelepih gozdov doline reke Mirne, kjer je še veliko možnosti za rekreacijo, turizem, mladinske taborne in podobno. Z vključitvijo podeželske mladine pri organizaciji in izvedbi raznih taborov, turistične ponudbe itn., bomo dosegli manjšo stopnjo izseljevanja in dnevnih migracij s podeželja, s tem pa bomo povečali tudi prihodke na podeželju.

Preglednica 1: Odvisnost med razlogi za povezovanje od velikosti gozdne posesti

RAZLOGI ZA POVEZOVANJE (število oseb)									
POVRŠINA	1	2	3	4	5	6	7	8	9
od 1 do 5 ha	2	1	0	2	0	6	0	0	3
od 5 do 10 ha	4	0	0	4	0	6	0	0	2
od 10 do 25 ha	3	0	0	2	0	6	0	0	2
nad 25 ha	2	2	1	5	0	3	1	0	3

Legenda: 1-boljše medsebojno obveščanja, 2- uspešnejša prodaja lesa, 3- racionalno izvajanje del, 4-izobraževanje, 5-ugodnejša nabava opreme, 6-boljša informiranosti, 7-pridobivanja sredstev za gospodarjenje, 8-sodelovanja pri izdelavi GGN, 9-drugo

- S certificiranjem gozdov bodo imeli lastniki gozdov potrjeno, da je les iz njihovih gozdov pridobljen na sonaraven način, kar bi posledično tudi izboljšalo njegovo ceno na trgu gozdno lesnih sortimentov.
- S povezovanjem bodo ljudje prišli do višje izobrazbe. Društvo bo omogočilo mladim iz kmetij, da si pridobijo ustrezno izobrazbo za delo v gozdu in tako bo bila gozdarska dejavnost dopolnilna dejavnost na kmetiji.

7 PREDSTAVITEV REZULTATOV ANKETE IN SWOT ANALIZE IZVEDENE MED ČLANI DRUŠTVA LASTNIKOV GOZDOV MIRENSKE DOLINE

Prednosti in slabosti delovanja društva na razvoj podeželja smo ugotavljali z SWOT analizo. SWOT analiza je učinkovit način identificiranja prednosti in slabosti ter analize priložnosti in nevarnosti. S pomočjo analize se lahko osredotočimo na prednosti, ki jih društvo prinese razvoju podeželja in izkoristimo njegove priložnosti. Analiza je bila izvedena med člani društva lastnikov gozdov, ki so sodelovali pri anketi (n = 40). Rezultati so podani na sliki 1.

Na splošno lahko s pomočjo SWOT analize zaključimo, da je društvo povežalo ljudi s podeželjem. Ljudem je društvo omogočilo veliko stvari, a tista, ki je za samega človeka ki biva na podeželju zelo pomembna je druženje, pogovor, izmenjava mnenj in informacij. Ljudje na podeželju so postali bolj informirani in izobraženi in to ne samo na gozdarskem področju. Društvo prireja ekskurzije in posvetovanja, ki pritegnejo veliko ljudi. Na splošno so ljudje zelo zadovoljni z delovanjem društva in imajo pozitiven odnos do samega delovanja. Ljudje so zadovoljni, da se v njihovem kraju kaj dogaja, obenem pa združijo prijetno s koristnim. Društvo je ljudi osvestilo o pomenu izvajanja sečnje in realizaciji etata, gojitvenih in varstvenih del. Interes lastnikov gozdov za opravljanje gojitvenih del se je močno povečal, kajti ljudje so dobili vse potrebne informacije o tržišču in možnostih prodaje lesne biomase v energetske namene. Z včlanitvijo v društvo pa so ljudje pridobili tudi možnost uspešnejše

in poštene prodaje lesa. Za to se je kar nekaj lastnikov gozdov odločilo, da pričnejo izvajati sečnjo v gozdovih in s tem so posledično prišli do povečanega dohodka na kmetiji. S tem pa postaja podeželje ekonomsko bolj zanimivo. Ljudje zaradi boljše informiranosti ne posegajo v gozd brezskrbno, ampak se vedno posvetujejo z revirnim gozdarjem o izbiri drevja za posek in o obsegu potrebnih gojitvenih in varstvenih del. S tem bomo lahko ohranili gozd, kot segment podeželja in kot zelo pomembnega oblikovalca krajinske podobe Slovenije.

Z vzorčno anketo smo zajeli 40 gospodinjstev, ki imajo v lasti od 1-153 ha gozdov. Povprečna velikost gozdne posesti je 22,4 ha, od tega ima 27,5 % gozdnih posesti tudi solastnika (v povprečju imajo 1 solastnika). Polovica gozdnih posesti je razdrobljena na dveh do največ desetih lokacijah. Prevladujejo mešane kmetije s 40 %, ter dopolnilne kmetije in nekmetijske posesti s 20 % deležem. Pri 47,5 % anketiranih predstavlja gozd le dodatni vir dohodka. Gozdni posestniki so s stanjem gozda zadovoljni in mislijo da je njihov gozd dobro ohranjen. V povprečju ljudje delajo v gozdu že 30 let, kar nakazuje, da je starostna struktura ljudi, ki delajo v gozdu zelo neugodna. Ljudje so stari in vedno težje opravljajo v gozdu vsa dela, po drugi strani pa jih težko pripravimo na novosti ki prihajajo v gozdarstvo in ki so za konkurenčnost zasebnega sektorja nujno potrebne. Ko smo jih vprašali če poznajo strojno sečnjo, kot novo tehnologijo je 95 % ljudi odgovorilo, da poznajo strojno sečnjo in kar 77,5 % teh ljudi misli, da strojna sečnja v njihovem gozdu ni možna, oziroma je ne bi nikoli uporabili. Velik del aktivnosti v zasebnem sektorju mora biti v prihodnje namenjenih izobraževanju in informiranju lastnikov gozdov, kajti le z ustrezno informiranostjo in izobrazbo lastnikov gozdov bomo lahko dosegli, da bo slovenski lastnik gozda konkurenčen evropskemu. Ljudje delo v gozdu opravijo v večini sami, seveda ob pomoči članov gospodinjstva in sorodnikov. Edino ljudje, ki so stari in bolni in nimajo naslednikov, najamejo delavce ali pa se poslužujejo uslug strojnega krožka ali pa medsosedske pomoči.

Povprečno so gozdni posestniki pred včlanitvijo v društvo posekali 53 m³ letno, z ustanovitvijo

PREDNOSTI

- ljudje si izmenjujejo informacije in strokovno znanje
- pri prodaji lesa so deležni bolj poštenih odnosov
- zaradi vlaganj v gozdove postaja podeželje ekonomsko zanimivo
- s povečanim trženjem lesa so ljudje na podeželju prišli do večjega zaslужka
- manjše pustošenje podeželja zaradi dobre informiranosti
- podeželanom nudi dodatno družbeno življenje – ekskurzije, izleti, zabave...
- društvo je povežalo dve dolini – mirensko in sevniško oz. trebansko
- ljudje na podež. so postali bolj izobraženi
- ljudje dobijo več informacij o uporabi posamezne drevesne vrste
- izvajanje dopolnilnih dejavnosti na podeželju
- društvo se prizadeva za ohranjanje naravnega okolja, kar zvišuje kakovost bivalnega okolja

NEVARNOSTI

SLABOSTI

- obstaja že veliko teh društev na področju kmetijstva, precej pa jih je slabo aktivnih, tako da obstaja pri lastnikih gozdov bojazen, da z vključitvijo ne bodo nič pridobili
- društva pri nas nimajo tradicije
- premajhen obseg skupne nabave opreme, kar ima za posledico zastarelo opremo, ki je neprimerna in dotrajana, tako da dosežemo na podeželju zelo nizko stopnjo produktivnosti ljudi, ki opravljajo delo v gozdu

PRILOŽNOSTI

- ljudje s podeželja bodo začeli skupaj delati v gozdu
- društvo je segment, ki prispeva k razvoju podeželja v smislu ohranjanja slovenskih gozdov in krajine ter same identitete
- ljudje bodo lahko dobili več denarja iz sklada EU, ki je namenjen razvoju podeželja
- povezovanje v zvezo
- društvo spodbuja ljudi, da ohranjajo gozd in da opravljajo vsa dela v gozdu, kar ima za posledico možnost razvoja gozdnega turizma in prodaje SKF
- velika lesna zaloga in zelo velik obseg gojitvenih del bo omogočil ljudem na podeželju, da preko društva dobijo informacije o uporabnosti lesne biomase in obenem se jim bo ponudila možnost prodaje lastne energije
- zagotoviti dodatne sort. iz gozda

Slika 1: Rezultati SWOT analize

društva in včlanitvijo gozdnih posestnikov v društvo, pa se je delež posekanega lesa povečal za 30 %. Ta povečan delež gre prepisati boljši informiranosti ljudi o pomenu izvajanja sečnje in večjim možnostim za uspešno prodaje lesa. Ljudje sedaj lahko nastopajo na trgu skupno, ali pa so lahko les prodali preko skupnega odkupovalca, podjetja Korenina d.o.o, ki jim nudi stalne in pravične cene skozi vse leto. Društvo je pripomoglo k temu, da je nekaj ljudi z včlanitvijo v društvo začelo izvajati sečnjo v gozdu, kar je zelo spodbudno, če vemo da se je v Sloveniji v zasebnih gozdovih v letu 2004 realiziralo le dve tretjini možnega poseka (Poročilo ZGS o gozdovih za leto 2004). Tako so ljudje na podeželju prišli do dodatnega vira dohodka. Z včlanitvijo v društvo se je 27,5 % anketiranim gozdnim posestnikom povečal dohodek v gospodinjstvu in to največ lastnikom gozdov z veliko gozdno posestvijo, ki jih gozd predstavlja pomemben vir dohodka.

Ljudje so se odločili, da se včlanijo v društvo zaradi različnih razlogov. Najbolj prevladujoči razlog pa je bil boljša informiranost. Glede na analizo, ki je bila izvedena in je prikazana v preglednici 1, lahko sklepamo, da je za majhne gozdne posestnike (od 1 do 5 ha) poglobitni razlog za včlanitev boljša informiranost. Pri gozdnih posestnikih (od 5 do 10 ha in od 10 do 25 ha) pa so bili poleg boljše informiranosti odločilni razlogi za povezovanje, tudi izobraževanje in boljše medsebojno obveščanje. Le pri velikih gozdnih posestnikih (nad 25 ha) lahko opazimo, da jim je poleg informiranosti in izobraževanja pomembno tudi racionalno izvajanje del, uspešnejša prodaja lesa in pridobivanje sredstev za gospodarjenje. Torej veliki gozdni posestniki so bili že pred včlanitvijo v društvo dovolj dobro informirani in so imeli potrebno znanje o gospodarjenju z gozdom. Med druge razloge pa so ljudje omenili še druženje, izlete, zabave, ekskurzije..., torej so se odločili za včlanitev zaradi družabnega življenja, ki ga je podeželjanom omogočilo društvo.

Kot smo že omenili je ena izmed šibkih točk zasebnega sektorja ravno prodaja lesa. Zelo spodbudno je, da se je že prvo leto 23 % gozdnih posestnikov odločilo za skupnega odkupovalca lesa s katerim ima društvo sklenjeno pogodbo. Pri tem pa je potrebno omeniti, da 15 % vseh anketiranih

članov društva lesa ne prodaja, ker ga uporabijo za domače potrebe ali pa se na trgu pojavljajo občasno in še to z majhnimi količinami. V prihodnje bi bilo smiselno, da bi društvo zagotovilo več pogodbenih odkupovalcev, ter da bi ljudi bolj informirali o standardih gozdnih lesnih sortimentov, krojenju glede na zahteve kupca, ter o bonitetah različnih odkupovalcev lesa. Nekateri člani sploh niso vedeli, da ima društvo podpisano pogodbo z odkupovalci lesa ali pa niso vedeli kakšne pogoje jim ponuja pogodben odkupovalec.

Med prostovoljnimi organizacijami je največ ljudi članov zadruge. Med drugim pa so tudi člani strojnega krožka, študijskega krožka, govedorejskega društva, vinogradniškega društva, ter gasilskega društva. Sklepamo lahko, da so člani društva na podeželju zelo aktivni, ter da se radi včlanijo v različne organizacijske oblike.

Anketirani so v povprečju mnenja, da so dobro informirani. Največ informacij dobijo preko revirnih gozdarjev, ki tudi prostovoljno delajo v društvu, preko društva in srečanj, ter revij. Ljudje pričakujejo od društva, da jih bo v prihodnje še bolj informiralo in da bo prirejalo še več ekskurzij in izobraževanja na temo gospodarjenje z zasebnimi gozdovi.

8 MOŽNOSTI IN USMERITVE ZA PRIHODNJE POVEZOVANJE TER PRIHODNOST ZASEBNIH GOZDOV

Povezovanje lastnikov gozdov je rdeča nit vseh aktivnosti, ki jih bo potrebno izvajati v prihodnje v slovenskih gozdovih. Temeljiti bo moralo na uspešnem in učinkovitem gospodarjenju z zasebnimi gozdovi. Žal se v gozdarstvu premalo zavedamo pomena povezovanja, kajti posamezen lastnik lahko na področjih gozdarstva doseže zelo malo ali skoraj nič. Tako slovenski lastniki gozdov, kot tudi gozdarska stroka so pričakali EU nepripravljeni in s kopico problemov. Lastnike najbolj pestijo: razdrobljena gozdna posest, nepovezanost, neobveščenenost, nepoznavanje lesnega trga, tehnološka zaostalost, neznanje, nizke subvencije in še bi lahko naštevati (MORI 2005). Tudi gozdarska stroka je glede na pomen gozda in na gozdatost močno zapostavljena in

podcenjena. Po podatkih Konfederacije evropskih lastnikov gozdov (CEPF) pokriva ozemlje EU okoli 40% gozdov. Z izpolnjevanjem široke palete ekoloških in socialnih funkcij postaja gozd za Evropejce vse bolj pomemben, posebno pomembna pa je njegova ekonomska vloga na podeželju (KORBAR 2005). In ravno to je tisto kar bo potrebno pri nas v prihodnje spremeniti. Gozd bo moral imeti vedno večjo ekonomsko vlogo na podeželju, če želimo slediti smernicam razvoja podeželja EU. Evropska komisija za finančno podporo za razvoj podeželja je v naslednjem proračunskem obdobju (2007-2013) gozdarstvo opredelila kot integralni del razvoja podeželja, kjer je močno poudarjena mnogonamenskost gozda in ravno tukaj se ponovno ponuja priložnost za slovenskega zasebnega lastnika gozda, ki pa jo ne sme izpustiti, oziroma jo ne smemo izpustiti. Ne smemo dovoliti, da bi vsa ta pasivnost, nepovezanost in neobveščенost botrovala temu, da bi ponovno evropska priložnost spolzela mimo slovenskih lastnikov gozdov, tako kot je spolzela priložnost iz programa SAPARD. In ravno zato je tako pomembno povezovanje lastnikov gozdov, kajti le povezani, informirani in aktivni bomo lahko bili deležni pomoči EU, ki je namenjena gozdarstvu v okviru razvoja podeželja.

V prihodnjih letih bodo najbolj pomembna področja gospodarjenja z zasebnimi gozdovi usmerjena v trženje lesa, nove tehnologije, izobraževanje in izkoriščanje lesne biomase za energetske potrebe, ter seveda v razvoj podeželja.

Če želimo, da bodo lastniki gozdov uspešno tržili svoj les je najpomembnejše, da lastnike gozdov dobro informiramo in obveščamo o razmerah na trgu. Nadgradnja temu pa je gotovo skupna prodaja lesa ali pa licitacija lesa, kjer je kot vmesni člen prisotno društvo lastnikov gozdov. S pospeševanjem izkoriščanja lesne biomase bomo dosegli poleg ekoloških tudi druge blagodejne učinke na razvoj podeželja (MORI, 2005). Predvsem gre za pridobivanje dohodka s proizvodnjo in prodajo lesne biomase ali energije in s tem posledično tudi za razvoj podjetništva in ustvarjanja novih delovnih mest na podeželju. Ljudi je potrebno med seboj povezati v neko organizacijsko obliko in jim predstaviti možnosti izgradnje manjših sistemov za ogrevanje.

Pri izobraževanju lastnikov gozdov ne smemo pozabiti na vse probleme, ki so in ki bodo verjetno še v prihodnje spremljali slovensko gozdarstvo in lastnika gozda. Lastnike je treba izobraziti za varno delo v gozdu, uporabo novih tehnologij, nego, krojenje in trženje, tako lesnih kot ne lesnih gozdnih proizvodov. Zelo pomembno za ohranjanje in ustvarjanje novih delovnih mest na podeželju je tudi poklicno izobraževanje gozdnih posestnikov, ki bi lahko kot samostojni podjetniki opravljali dela v drugih gozdovih. Pri tem pa ne smemo pozabiti, da je potrebno lastnikom gozdov nuditi tudi vse potrebne informacije o možnih izvajalcih gozdnih del, kako bodo dosegli konkurenčnost, kakšne prednosti in slabosti ima nova tehnologija, ter jim prikazati vse vidike uvajanja nove tehnologije v slovenske zasebne gozdove.

Gozdarstvo si bo moralo svoj prostor pri razvoju podeželja šele izboriti. To pa lahko doseže le s povezovanjem in skupnim nastopanjem tako lastnikov gozdov, kot celotne gozdarske stroke.

9 ZAKLJUČKI

Gozd je del kmetije, na katero je potrebno gledati celovito in razvojno vzpodbudno. Pri načrtovanju dela v gozdarstvu je treba vključevati kmeta v različne delovne faze gozdarske proizvodnje. Pri določanju ciljev in ukrepov za gospodarjenje s kmečkim gozdom je treba upoštevati, da je gozd del kmetije, zato moramo na kmetijo gledati celostno in pri tem upoštevati ekološki, socialni in gospodarski vidik, ter ji priznati njeno vlogo pri vzdrževanju kulturne krajine. Gozdarstvo je že doslej veliko naredilo za obstanek in razvoj hribovskih kmetij in podeželja, podobna pričakovanja so tudi v prihodnje. Na kmetijah je potrebno pospeševati razvoj dopolnilnih dejavnosti: npr. primarne lesne predelave, tradicionalne lesne obrti, kuhanje oglja, ekološki turizem, turizem na kmetiji idr.

Veliko število lastnikov in prevladujoča mala posest in številni problemi s katerimi se gozdni posestniki srečujejo so razmere, ki kar kličejo po povezovanju lastnikov gozdov. Lastniki gozdov se, kljub številnim koristim, ki jih različne oblike povezovanja nudijo, le redko odločajo za vključi-

tev v katero izmed oblik povezovanja. Ne glede na skromen interes lastnikov gozdov, pa kaže v prihodnje več pozornosti nameniti povezovanju lastnikov. Pri tem je pomembno, da sodelujejo vse gozdarske institucije, kakor tudi država, ki bi morala v prvi vrsti zagotoviti ustrezen program, ki bo stimulatивно vplival na povezovanje gozdnih posestnikov. Društva so torej nedvomno priložnost, da bo lastnik gozda lahko uveljavil svoj interes in krepil svoj položaj na podeželju, uspeh pa je vsekakor odvisen od gozdarjev, ki bodo lastnike gozdov vključevali v svoje delovanje.

Tako kot v preteklosti pa lahko tudi v prihodnosti gozd predstavlja pomemben vir dohodka ljudem na podeželju in prispeva k splošnemu razvoju podeželja. V ta namen je oblikovana tudi strategija sonaravnega in trajnostnega gospodarjenja z gozdovi. Ta omogoča lastnikom gozdov da se vključijo v gospodarjenje z gozdovi. Gozdovi pa predstavljajo tudi okoljske, civilizacijske in kulturne dobrine dežele, kar je treba upoštevati pri gospodarjenju z njimi in pri njihovem vključevanju v razvoj podeželja.

Gozdarstvo lahko da v prihodnje slovenskemu prebivalcu veliko več, koliko mu daje danes. To pa bo lahko doseglo samo z načrtnim izvajanjem gospodarjenja v zasebnih gozdovih. Pri tem pa ne smemo pozabiti, da so ohranjenost in privlačnost naše gozdne krajine ter urejenost kmetij in podeželja pogoj za kakovostno življenje na podeželju ter tudi sestavni del sestavni del celovite turistične ponudbe Slovenije (AZAROV 1991).

10 SUMMARY

Small and fragmented forest property distributed among a large number of forest owners and co-owners is a typical characteristic of the Slovenian rural areas, which poses limitations for the forest owner's management. In such circumstances the owner meets serious difficulties in carrying out his interests. Slovene forest owners meet problems which they shall have to solve in the future, if they and other segments of forestry intend to achieve a good competitive position. Individual forest owners cannot achieve much success in solving such problems, so it is all the more important for people to form various associations. Forest

owners' associations are an association form which has recently developed in forestry and has achieved visible results. The first such association in Slovenia was founded in the Mirna Valley following an initiative of the Slovenian Forest Service local unit of Mokronog and forest owners themselves who realized that forming associations and alliances is the only chance to successfully achieve one's management interests on small and fragmented forest property. The goal of forming an association is to increase the positive results of sustainable nature-oriented management of private forests and thus increase the economic strength of forest owners while not disregarding all the various forest functions. The emphasis of the association's activities is on educating private forestland owners for high-quality and effective forest work. A poll carried out among 40 members of the association showed that people were very much satisfied with the association's activities and that they had become members because they felt their knowledge of and skills in forest management were poor. Such poor skills are the cause of the low efficiency and competitiveness demonstrated by the forest owners. In the future, the members expect the association to provide more education and training programmes and give them as much information as possible regarding the wood market, wood purchasers and forest services providers, and also organize various social activities such as meetings, excursions and field trips.

ZAHVALA

Za dragoceno pomoč pri pripravi tega prispevka, ter številne podatke se iskreno zahvaljujem Jožetu Moriju univ.dipl.inž.gozd. (ZGS, KE Mokronog), ter seveda članom društva lastnikov gozdov mirenške doline, ki so bili pripravljene sodelovati pri anketi, kajti brez njih te raziskave ne bi bilo mogoče izvesti. Hvala tudi prof.dr. Iztoku Winklerju, za številne nasvete in strokovno pomoč pri izdelavi ankete in tega prispevka. Prispevek je nastal v okviru projekta Konkurenčnost in posledice rabe novih tehnologij v zasebnih gozdovih ter ukrepi za povezovanje lastnikov gozdov, ki ga financirata Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano ter Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport.

11 VIRI

- AZAROV, E., 1991. Gozd kot sestavni del podeželja. - V: Prihodnost slovenskega podeželja. Barbič A. (Ur.). Seidlova zbirka 1991, Dolenjska založba, Novo mesto, s. 185-200.
- JEROME, J., 2000. Organiziranost in vloga gozdarske službe v okviru Kmetijske gozdarske zbornice Slovenije. - XV. Tradicionalni posvet kmetijske svetovalne službe: Vloga strokovnih služb Kmetijske gozdarske zbornice v razvoju kmetijstva in podeželja, KGZS, Bled, s. 53-58.
- KLUN, J., 2002. Strojni krožek – možnost učinkovitejšega gospodarjenja in povezovanja lastnikov gozdov ter dodatnega dohodka od storitev. Seminarska naloga, Ljubljana, 10 str.
- KORBAR, U., 2005. Kako nad krvni davek. Kmečki glas, 62,2, Ljubljana s. 3.
- KOVAČIČ, M., 2000. Razvojno – tipološka členitev podeželja v Republiki Sloveniji. Agrarna ekonomika in politika, študije 6, BF – Oddelek za agronomijo, Inštitut za agrarno ekonomiko, Ljubljana, 130 str.
- MORI, J., 2002. Ustanovljeno je društvo lastnikov gozdov mirenske doline. Prispevek za nedeljsko kmetijsko oddajo na radiu Max Trebnje, osebni vir.
- MORI, J., 2004. Lastniki gozdov in gozdarsko načrtovanje – tihi nasprotniki ali dejavni partnerji. – V: Participacija v gozdnogospodarskem načrtovanju. Bončina A. (Ur.). Strokovna in znanstvena dela 119, Biotehniška fakulteta, Oddelke za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire, Ljubljana, s. 95-104.
- MORI, J., 2005. Nove priložnosti za slovenske lastnike gozdov pod evropskimi zvezdami. – V: Prihodnost gospodarjenja z zasebnimi gozdovi v Sloveniji. Winkler I. (Ur.). Strokovna in znanstvena dela 123, Biotehniška fakulteta, Oddelke za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire, Ljubljana, s. 7-25.
- ŠINKO, M., 1997. Organiziranost lastnikov gozdov v državah Evropske unije. Sodobno kmetijstvo, 30,11, Ljubljana, s. 485-489.
- VESELIČ, Ž., 1994. Posestna struktura gozdov kot dejavnik gospodarjenja z zasebnimi gozdovi. - IX. Tradicionalni posvet kmetijske svetovalne službe: Kako izboljšati posestno strukturo v Sloveniji, MKGP – Uprava RS za pospeševanje kmetijstva, Bled, s. 29-33.
- . 1996. Program razvoja gozdov. -Ur.l.RS, št 14/96.
- . 2001. Statut društva lastnikov gozdov mirenske doline.
- . 2004. Poročilo ZGS o gozdovih za leto 2004.